

โมดูล 5

การประเมินผลการจัดสหกิจศึกษา
และการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน

ดร.สุเมธ แยมุ่น
และ ดร.จิตตานันท์ ติกุล

โมดูล 5

การประเมินผลการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน

โดย ดร.สุเมธ แยม์นุ่น
และ ดร.จิตตานันท์ ติกุล

1. หลักการและเหตุผล

สหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE) ได้ถูกกำหนดให้เป็นมาตรการสำคัญในการปฏิรูปการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา หรือการปฏิรูปแนวทางการผลิตและพัฒนากำลังคนให้ตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ นโยบายดังกล่าวมุ่งสนับสนุนให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ ควบคู่กับการศึกษาองค์ความรู้ภาคทฤษฎีในสถาบันอุดมศึกษา โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การศึกษาระดับปริญญา ดังจะพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 35 ที่บัญญัติว่า “สถาบันอุดมศึกษาพึงสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยปฏิบัติงานจริง และเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอื่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

สถาบันอุดมศึกษาอาจทำข้อตกลงร่วมมือกับหน่วยงานตามวรรคหนึ่งในการจัดหลักสูตร การศึกษา การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยให้ผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถาบัน อุดมศึกษาและอีกส่วนหนึ่งในสถานประกอบการของหน่วยงานดังกล่าว”

CWIE จึงต้องเน้นความร่วมมือในรูปแบบภาคีที่ประกอบด้วย การวางแผนในการพัฒนา หลักสูตรการกำหนดสมรรถนะอันพึงประสงค์ วิธีการจัดการเรียนการสอนทั้งในสถาบันอุดมศึกษา และในสถานประกอบการ ตลอดจนการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว ด้วยวิธีการเช่นนี้จึงทำให้ CWIE มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามสมรรถนะ ที่พึงประสงค์ของแต่ละสาขาวิชา/หลักสูตร และระยะเวลาจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ จึงเกิดนโยบายส่งเสริมการผลิตบัณฑิตพันธุ์ใหม่ ของสำนักงานปลัดกระทรวง อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) ที่กำหนดเงื่อนไขว่าต้องเป็นหลักสูตรที่เกิดจาก ความร่วมมือในลักษณะ Co-Creation ของสถาบันอุดมศึกษากับสถานประกอบการ จัดการเรียน การสอนในสถาบันอุดมศึกษาร้อยละ 50 และในสถานประกอบการร้อยละ 50 ของเวลาทั้งหมด ในหลักสูตร เป็นหลักสูตรเชิงบูรณาการระหว่างศาสตร์ และเป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการ กำลังคนในภาคอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศ

ด้วยนโยบายดังกล่าวทำให้เกิดการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา โดยหลักสูตรจะเปลี่ยนจากหลักสูตรที่เน้นวิชาการ หรือองค์ความรู้เป็นฐานไปสู่หลักสูตรที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-Based Curriculum) เกิดการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะ Backward Design คือ เริ่มต้นจาก การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ (Define Learning Goals) ตัดสินใจเรื่องการประเมินผล (Decide on Assessment) และออกแบบการเรียนการสอน (Design Instruction)

สถาบันอุดมศึกษาที่ประสงค์จะดำเนินโครงการตามนโยบายดังกล่าว จึงจำเป็นต้องปรับกรอบความคิดในการพัฒนาหลักสูตรใหม่ การจัดการเรียนการสอนใหม่ ตลอดจนการแสวงหาความร่วมมือกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม เพื่อสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ใหม่ทั้งการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือ การพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะสูงขึ้นตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และการที่สถาบันอุดมศึกษาจะดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มต้นจากการกำหนดนโยบายปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนด้วย CWIE อย่างชัดเจนด้วยความเข้าใจ CWIE อย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งจะเปลี่ยนการใช้ทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่ของสถาบันเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว

เนื่องจากปัจจุบันยังมิได้มีการกำหนดกรอบมาตรฐานการจัดการศึกษาแบบ CWIE จึงจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะต้องพัฒนากระบวนการติดตามประเมินผล CWIE ของตนเองเพื่อรวบรวมข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ เพื่อตอบคำถามหลักที่ว่า “หลักสูตร CWIE” ก่อให้เกิดสมรรถนะของบัณฑิตที่พึงประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด สมรรถนะของบัณฑิตนั้นเป็นคุณลักษณะตามความต้องการของสถานประกอบการหรือไม่ เพียงใด สมรรถนะของบัณฑิตนั้นเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามนโยบายการพัฒนาประเทศหรือไม่ และประการสุดท้าย CWIE จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นหรือไม่

2. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

- 1) ผู้เข้ารับการอบรมสามารถอธิบาย แสดงเหตุผลความสำคัญและหลักการซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการประเมินผล CWIE ภายใต้ปรัชญาและบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์
- 2) ผู้เข้ารับการอบรมสามารถสร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือ/แบบทดสอบเพื่อการวัดและประเมินผล CWIE ที่สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมายหลักสูตร CWIE ของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

3) ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำผลการประเมินผล CWIE มาใช้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ นักศึกษา การดำเนินนโยบายด้าน CWIE ของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด และการปรับปรุงหลักสูตร และการดำเนินงานของสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลลัพธ์ผู้เรียนและสมรรถนะที่พึงประสงค์

1) สามารถสร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือวัดและประเมินผล CWIE ที่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร CWIE นโยบายพัฒนาการเรียนการสอนแบบ CWIE ของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด

2) สามารถจำแนกหรือประเมินระดับคุณภาพของเครื่องมือวัดและประเมินผล CWIE ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด

3) สามารถประเมินระดับความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ หรืออธิบายความหมายของระดับคะแนนที่ได้รับจากเครื่องมือวัดและประเมินผล CWIE ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด

4) สามารถนำผลของการประเมินผล CWIE ในบริบทของสถาบันอุดมศึกษาที่สังกัด ไปปรับปรุงนโยบายส่งเสริม CWIE ทั้งในระดับสถาบัน ระดับหลักสูตร ระดับสถานประกอบการ รวมทั้งสามารถแนะนำเพื่อยกระดับสมรรถนะของนักศึกษารายบุคคลและเป็นกลุ่ม

4. หัวเรื่อง: สารความรู้ – นำสู่การปฏิบัติ

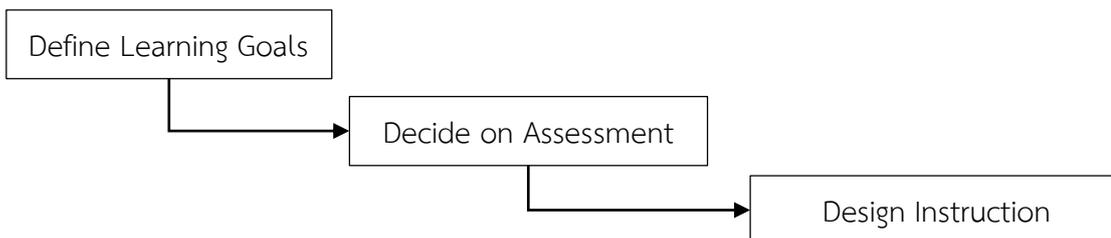
สารความรู้สำหรับการประเมินผลนำสู่การปฏิบัติ CWIE ประกอบด้วย

- 1) หลักสูตร CWIE
- 2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome)
- 3) การประเมินผล CWIE

4.1 หลักสูตร CWIE

หลักสูตร CWIE คือ หลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะร่วมผลิตระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการ (ภาครัฐ เอกชน ชุมชน) เพื่อให้บัณฑิตมีสมรรถนะ (Competency) ตรงตามความต้องการ พร้อมสู่โลกแห่งการทำงานจริงได้ทันที สามารถพัฒนาอาชีพในปัจจุบันและเตรียมความพร้อมรองรับตำแหน่งงานในอนาคต (ดร.อรสา ภาวิมล) ดังนั้น หลักสูตร CWIE จึงมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) เกิดจากความร่วมมือในลักษณะ Co-Creation ของสถาบันอุดมศึกษาและภาคผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องการกำลังคนคุณภาพเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน 2) มีลักษณะเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) 3) จัดการเรียนรู้ภาคทฤษฎีในสถาบันอุดมศึกษาและเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการทำงานจริง

ในสถานประกอบการ การพัฒนาหลักสูตร CWIE จึงเป็นกระบวนการที่เรียกว่า Backward Design ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 5.1 กระบวนการ Backward Design

กระบวนการ CWIE หลักสูตร CWIE เกิดจากความร่วมมือลักษณะพหุภาคี ประกอบด้วย สถาบันอุดมศึกษา รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ สถานประกอบการ ตลอดจนสมาคมหรือองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ด้วยการพัฒนาหลักสูตรที่อาศัยปรัชญา “การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดจากประสบการณ์การทำงาน (Learning through Reflection on Working)” ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย ดังนี้

- รูปแบบที่ 1 เรียนในสถาบัน 3 ปี ทำงาน 1 ปี
- รูปแบบที่ 2 เรียนในสถาบัน 2 ปี ทำงาน 2 ปี
- รูปแบบที่ 3 เรียนในสถาบันสลับกับการทำงานในสถานประกอบการตามสัดส่วนเวลาที่กำหนด
- รูปแบบที่ 4 รูปแบบอื่น ๆ ที่ร่วมกันกำหนด

การกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ที่ต่างกัันนั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรจะมีเหตุผล ประกอบการกำหนดเสมอ และในขณะเดียวกันก็ต้องกำหนด**สมรรถนะ (Competencies)** ที่พึงประสงค์ อันเป็นผลจากการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ และ**วิธีการวัดสมรรถนะ**ดังกล่าวกำกับไว้เสมอ

รูปแบบ	สมรรถนะ	วิธีการวัดสมรรถนะ
รูปแบบ 1	C1	T1
รูปแบบ 2	C2	T2
รูปแบบ 3	C3	T3
รูปแบบ 4	C4	T4

หมายเหตุ C1 – C4 หมายถึง สมรรถนะที่พึงประสงค์สำหรับ CWIE รูปแบบต่าง ๆ
T1 – T2 หมายถึง วิธีการวัด-ประเมินผลสมรรถนะที่พึงประสงค์

4.2 ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome)

ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง **การเปลี่ยนแปลง (Changes) หรือผลประโยชน์ (Benefits)** ของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงหรือผลประโยชน์ดังกล่าวอาจจะวัดในรูปของ**ความสามารถหรือผลสัมฤทธิ์** ผลลัพธ์การเรียนรู้มักจะอธิบายว่าสิ่งที่นักศึกษาได้รับความสำเร็จจริง ๆ ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด หรือสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เป็นความประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ก็ได้ แต่สิ่งนั้นต้องสังเกตได้/วัดได้ ผลลัพธ์การเรียนรู้มีกำเนิดมาจากแนวคิดการศึกษาที่ใช้ผลลัพธ์เป็นฐาน (Outcome-based Education) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย ผลลัพธ์ที่คาดหวังไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลดังกล่าว ในการศึกษาระดับอุดมศึกษาผลลัพธ์มิได้จำกัดอยู่เฉพาะผลลัพธ์การเรียนรู้ นิสิตนักศึกษาสามารถได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ในสถาบันอุดมศึกษาอีกมากมาย เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม อัตราการมีงานทำสูงขึ้น การมีบทบาทในสังคมรวมทั้งโอกาสในการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้นอีกด้วย

ผลลัพธ์การเรียนรู้แบ่งออกเป็น **ผลลัพธ์ทางปัญญา (Cognitive Outcomes)** ซึ่งหมายถึงความสามารถของมนุษย์ในการจำ การรับรู้พัฒนาการทางสติปัญญา ตลอดจนความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และ**ผลลัพธ์ที่มีใช้ทางปัญญา (Non-cognitive Outcomes)** คือ การบรรลุค่านิยม คุณธรรมต่าง ๆ ที่มีได้เกิดจากการเรียนการสอนโดยตรง แต่เกิดจากกิจกรรมนอกหลักสูตร และสังคมในสถาบันอุดมศึกษาที่หล่อหลอมมาตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ผลลัพธ์ทางปัญญา อาจแบ่งเป็น **ผลลัพธ์ด้านความรู้ (Knowledge Outcomes)** และ **ผลลัพธ์ด้านทักษะ (Skills Outcomes)**

ผลลัพธ์ด้านความรู้ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เป็นความสามารถพื้นฐานในการจำ การรับรู้สาระหรือปรากฏการณ์การเรียนรู้ในอดีตได้ **ผลลัพธ์ด้านทักษะ** ในส่วนที่เป็นทักษะทางปัญญาจะหมายถึง ความสามารถในการใช้ทักษะการคิดที่ซับซ้อน เช่น การให้เหตุผลทางวาจา หรือตัวเลข การประมวลผลข้อมูล กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแก้ปัญหา เป็นต้น

ผลลัพธ์ที่มีใช้ทางปัญญา มักจะมีลักษณะเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง การพัฒนาเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของตนเอง หรือทัศนคติและค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งมีหลายประเด็นที่มีอาจสร้างเครื่องมือวัด-ประเมินได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ

สมรรถนะ (Competencies) เป็นรูปแบบหนึ่งของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นความสามารถในการตอบสนองความต้องการที่กำหนดหรือความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่จนประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการบูรณาการทั้งผลลัพธ์ทางปัญญาและผลลัพธ์ที่มีใช้ทางปัญญา การประเมินผล **สมรรถนะ** คือการวัดคุณลักษณะที่มีองค์ประกอบซับซ้อนทั้งทางด้านสติปัญญา (Cognitive Trait) ด้านเจตคติและค่านิยม (Affective Trait) และด้านพฤติกรรม (Behavioral Trait) แฟ้มสะสมงาน

(Portfolio) เป็นตัวอย่างที่ดีของวิธีการวัดสมรรถนะ เพราะเป็นการรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยตรงที่แสดงให้เห็นผลการทำงานของนักศึกษาโดยการเขียนรายงานกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลายมิติ สมรรถนะอาจแบ่งออกเป็น **สมรรถนะทั่วไป** (General Competency) ซึ่งหมายถึงความสามารถทั่วไปและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่าง กว้างขวาง และ **สมรรถนะทางอาชีพ** (Occupational Competency) ซึ่งเป็นการอธิบายสมรรถนะ ในมุมแคบ ได้แก่ ความสามารถที่จำเป็นในการประกอบอาชีพแต่ละอาชีพ **สมรรถนะทางอาชีพ** อาจหมายถึง ความสามารถในการประกอบอาชีพ (Employability)

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษากำลังเผชิญความท้าทายในการเตรียมนักศึกษา ให้มีสมรรถนะตามความต้องการของสถานประกอบการและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม การนำสมรรถนะทางอาชีพมาเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ ยังมีประเด็นที่โต้แย้งในระบบ อุดมศึกษา อาทิ สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการอาจให้ความสำคัญ กับสมรรถนะทางอาชีพน้อยลง ในบางกรณีก็มีอาจกำหนดสมรรถนะทางอาชีพอย่างชัดเจน ในบางสาขาวิชา หรือบางสาขาวิชาสามารถประกอบอาชีพได้หลากหลาย เป็นต้น

4.3 การประเมินผล CWIE

1) ความหมาย ความสำคัญ และวัตถุประสงค์

ความหมาย การประเมินผล (Assessment) โดยทั่วไปหมายถึง กระบวนการ ออกแบบ การวางแผนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงาน เพื่อยืนยันผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามที่กำหนดหรือไม่ กระบวนการดังกล่าว รวมถึง วิธีการนำเสนอรายงานการประเมินผลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและเกี่ยวข้องทางอ้อม การประเมินผล ที่ดีจะต้องนำเสนอข้อเท็จจริงที่ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องใช้เพื่อพิจารณาประกอบการ ตัดสินใจ ปรับปรุง ทบทวน หรือยกเลิกการดำเนินงานดังกล่าว

การประเมินผล CWIE จึงหมายถึง กระบวนการออกแบบการวางแผน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานเพื่อยืนยันผลที่เกิดขึ้นจาก การจัดหลักสูตร CWIE ของสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นไปตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ที่กำหนดหรือไม่

ความสำคัญ การประเมินผล CWIE จะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อ หลักสูตร CWIE ได้รับการพัฒนาตามกระบวนการที่ถูกต้อง กำหนดจุดประสงค์ ความมุ่งหมายไว้ อย่างชัดเจน กำหนดความเชื่อมโยงในการจัดเนื้อหาสาระและการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างเป็นระบบสอดคล้องกัน จึงจะทำให้การประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ดังนี้

ความสำคัญต่อคุณภาพบัณฑิต การประเมินผลเป็นกระบวนการ ทางวิชาการเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบัณฑิต CWIE มีคุณลักษณะตรงตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

หรือไม่ อย่างไร คุณภาพบัณฑิตสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการหรือไม่ อย่างไร

ความสำคัญต่อการลดช่องว่างทางทักษะที่สำคัญของนักศึกษา

การประเมินผล CWIE เป็นการประเมินผลเพื่อพัฒนา (Assessment for Development) จึงเป็นการสอบวัดความแตกต่างระหว่างเกณฑ์มาตรฐานทักษะที่กำหนดกับศักยภาพของนักศึกษาที่ปรากฏจริงในทางปฏิบัติแล้วทุกคนที่เข้าศึกษาย่อมรับรู้ถึงความต้องการของตนเองและจุดมุ่งหมายเพื่อการสำเร็จการศึกษา การรับรู้ช่องว่างทางทักษะ (Skill gap) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนและคณาจารย์แสวงหาวิธีการร่วมกันเพื่อเติมเต็มทักษะดังกล่าว

ความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการจัดหลักสูตร CWIE

การประเมินผล CWIE แบบองค์รวมจะต้องตอบโจทย์สำคัญให้ได้ว่า หลักสูตร CWIE นั้น ดำเนินการอย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดหรือไม่ เพียงใด เนื่องจาก CWIE เป็นกระบวนการทางวิชาการที่สถาบันอุดมศึกษาไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานให้อยู่บนมาตรฐานเดียวกัน เช่น ภายในสถาบันอุดมศึกษาได้ แต่ต้องดำเนินการในสถานประกอบการที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ การประเมิน CWIE มีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

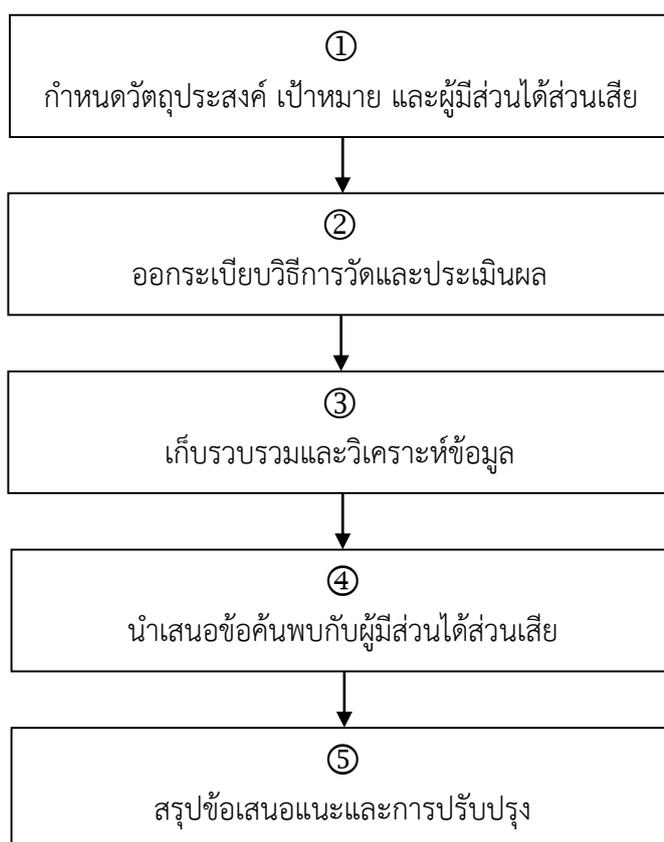
- เพื่อติดตามความก้าวหน้าและผลสำเร็จในการดำเนินงาน (Formative Assessment) เป็นการประเมินเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุง ช่วยเหลือ แก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน (Assessment for Development)
- เพื่อประมวลความสำเร็จหรือผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Summative Assessment) สำหรับการตัดสินใจในการมอบสัมฤทธิ์บัตร หรือการตัดสินใจในเชิงนโยบายต่อไป
- เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคตามขั้นตอนการดำเนินงาน (Process Assessment) ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้
- เพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของคุณลักษณะของบัณฑิตที่เกิดประโยชน์ต่อเนื่องไปในอนาคต (Sustainable Assessment)

ดังนั้น การประเมินผล CWIE จึงมีลักษณะแตกต่างกัน 2 ลักษณะ กล่าวคือ การประเมินสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย ซึ่งหมายถึง การประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานเชิงนโยบายในระดับคณะ ระดับสถาบันอุดมศึกษา และระดับประเทศ กับลักษณะที่สอง คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ซึ่งหมายถึง การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาหรือบัณฑิตตามนโยบายดังกล่าว การประเมินผลทั้งสองลักษณะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเนื่องจากผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงของ CWIE ก็คือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ปรากฏในบัณฑิตนั่นเอง

2) การประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย

การประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบายของ CWIE หมายถึง การประเมินผลรวมอันเนื่องมาจากการกำหนดนโยบาย CWIE ของรัฐบาลที่นำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันในลักษณะพหุภาคีของสถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง อาจจะหมายความถึง การประเมินผลโครงการ CWIE (Project Assessment) ที่ดำเนินการโดยองค์กรภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนสถานประกอบการ เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว โดยมีลักษณะและวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย

แผนภาพที่ 5.2 ขั้นตอนการประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย

① กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คือการตอบคำถามเบื้องต้นว่า อะไรคือความต้องการและวัตถุประสงค์ของ CWIE ใครต้องเป็นผู้ดำเนินการ ใครได้รับผลจาก CWIE อะไรคือผลลัพธ์ที่คาดหวังของ CWIE และกิจกรรมใดที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ดังกล่าว ข้อมูลดังกล่าวสามารถสืบค้นได้จาก

เอกสารโครงการ/หลักสูตร CWIE เอกสารแผนพัฒนาหรือแผนปฏิบัติการขององค์กรภาครัฐ หรือ สถาบันอุดมศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หรือผู้ถือผลประโยชน์ร่วม จะมีความสำคัญต่อการประเมินผลเชิงนโยบายเป็นอย่างมาก เพราะจะหมายถึงผู้รับผิดชอบที่ต้องปฏิบัติหน้าที่และผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากนโยบายดังกล่าว ดังตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลลัพธ์ที่คาดหวังจาก CWIE

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ผลลัพธ์ที่คาดหวังจาก CWIE
รัฐบาล	<ul style="list-style-type: none"> ▪ การพัฒนากำลังคนให้ตอบสนองนโยบายการพัฒนาประเทศ ▪ การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม
สถานประกอบการ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ บุคลากรที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการ ▪ การขยายตัวของผลประกอบการ ▪ การมีส่วนร่วมทางการศึกษา
สถาบันอุดมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ▪ เตรียมบัณฑิตให้พร้อมประกอบอาชีพ ▪ ปรับหลักสูตรทันสมัยอยู่เสมอ ▪ ความร่วมมือกับสถานประกอบการในมิติอื่น
นักศึกษา/บัณฑิต	<ul style="list-style-type: none"> ▪ สมรรถนะสูงตรงตามความต้องการ ▪ การมีงานทำ

② ออกแบบระเบียบวิธีการวัดและประเมินผล

คือการดำเนินการเพื่อกำหนดข้อมูล/ตัวชี้วัดที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์ที่คาดหวัง การพัฒนาหรือจัดหาเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผลการประเมินนี้มีความน่าเชื่อถือ

- **การกำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด** หมายถึง การกำหนดข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่สามารถอธิบายผลลัพธ์ที่คาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม
- **การกำหนดเครื่องมือหรือแบบทดสอบ** หมายถึง การสร้างหรือการจัดหาเครื่องมือหรือแบบทดสอบ สำหรับการเก็บข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง และมีความเชื่อมั่นเหมาะสมกับการประเมินนโยบาย เครื่องมือหรือแบบทดสอบหมายความถึง แบบบันทึก แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และเครื่องมืออื่นที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน

- **การกำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล** หมายถึง การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นเป้าหมาย เพื่อแสดงระดับของผลสัมฤทธิ์ที่ยอมรับได้ การวิเคราะห์ข้อมูลอาจจะเป็นการแสดงความถี่ แนวโน้ม หรือการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นก็ได้

- **การกำหนดแหล่งข้อมูล** หมายถึง การกำหนดกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลในแต่ละด้าน สถานที่แหล่งเอกสารทั้งที่เป็นแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ พร้อมระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแหล่งต่าง ๆ

③ เก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

คือการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน ตรวจสอบความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลอาจแยกดำเนินการ เพื่อตอบคำถามหลัก 2 ประการ คือ

- การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันเพื่อตอบคำถามว่า “ผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่ เพราะเหตุใด”

- การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจุบันเมื่อเทียบกับข้อมูลในอดีต เพื่อตอบคำถามว่า “มีพัฒนาการขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด”

④ นำเสนอข้อค้นพบกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้ประเมินจะได้ข้อค้นพบ หรือข้อเท็จจริง พร้อมหลักฐานเชิงประจักษ์ที่จะตอบคำถามนโยบาย CWIE ขององค์กรภาครัฐ สถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนสถานประกอบการที่มีส่วนร่วมว่า บรรลุเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่เพียงใด เพราะเหตุใด ควรมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงประการใด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงขึ้น หรือควรยกเลิกนโยบายดังกล่าว แต่ก่อนที่รายงานการประเมินจะเผยแพร่ออกไป ผู้ประเมินควรจัดเตรียมรายงานเบื้องต้นดังต่อไปนี้

- กำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ต้องการรายงานการประเมินผล
- จัดลำดับความสำคัญของผลการประเมินให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและใช้ภาษาที่เหมาะสม

- นำเสนอเฉพาะข้อค้นพบหลัก (Keys Findings) ก่อนนำเสนอในรายละเอียด
- ควรใช้กราฟ ตาราง แผนภูมิในการนำเสนอเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น
- ควรนำเสนอด้วยวาจาเป็นการเฉพาะตัว เพื่อเปิดโอกาสให้มีการซักถามอย่างเต็มที่

- ฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ให้คำแนะนำ และนำไปปรับข้อเสนอแนะเพื่อแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์

๕) สรุปข้อเสนอแนะและการปรับปรุง

การประเมินผลที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจะทำให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอาจจะเป็นการปรับวิสัยทัศน์และพันธกิจของ CWIE ทำความชัดเจนในเรื่องวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ปรับปรุงวิธีการวัด-ประเมินผล ตลอดจนเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานเพื่อเพิ่มพูนผลลัพธ์อันพึงประสงค์ให้มากยิ่งขึ้น

3) การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (Educational Outcome Assessment)

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในที่นี้ หมายถึง การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาหรือบัณฑิตภายหลังการเรียนรู้ตามประสบการณ์การเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ตลอดจนกิจกรรมนอกหลักสูตร และกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นสภาพแวดล้อมที่จัดขึ้นโดยสถาบันอุดมศึกษา หรืออาจจะเรียกว่า “ผลลัพธ์การเรียนรู้” ของนักศึกษา (Student Learning Outcomes) ในกรณีการจัดการศึกษาแบบ CWIE การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา หมายถึง การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่บูรณาการกับการเรียนรู้จากการทำงานในสถานประกอบการตามรูปแบบการดำเนินงานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน

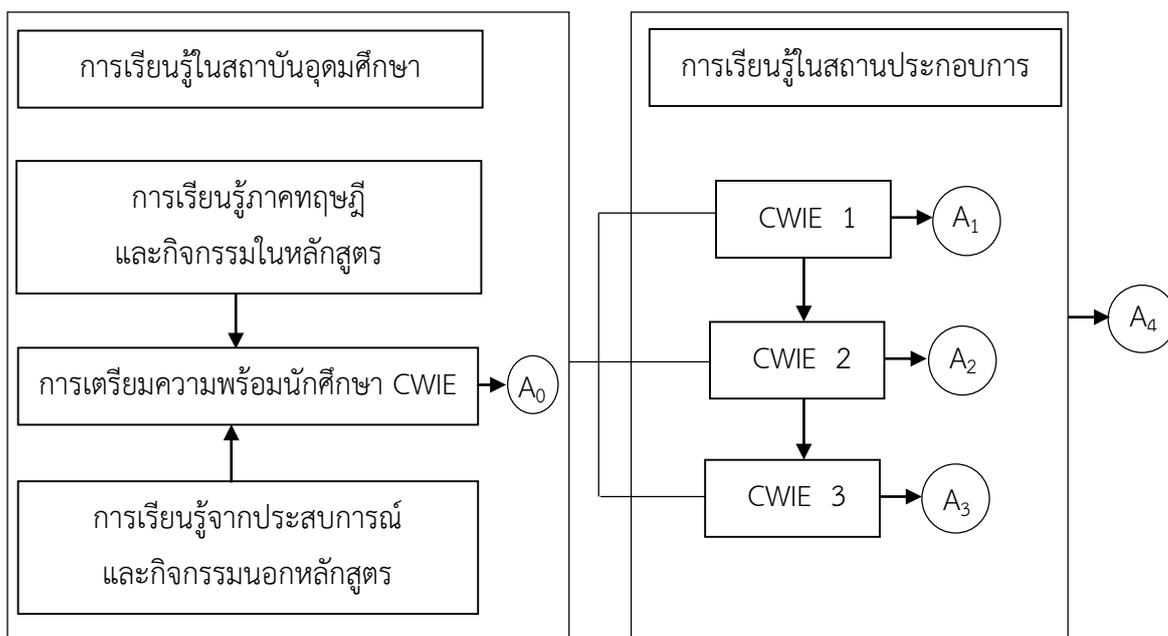
(1) วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด

การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ของนักศึกษามีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- เพื่อรับรู้ระดับความสามารถของนักศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (Criterion) หรือ ระดับความสามารถที่คาดหวัง
- เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนา หรือยกระดับความสามารถของนักศึกษาเข้าสู่เกณฑ์ หรือระดับความสามารถที่คาดหวัง
- เพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ CWIE ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ก่อให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบตามวัตถุประสงค์

ในระบบ CWIE การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นภาควิชาการ หรือ ภาคทฤษฎีนั้น จะดำเนินการเป็นปกติโดยคณาจารย์ประจำรายวิชาต่าง ๆ อยู่แล้ว การประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการทำงานในสถานประกอบการซึ่งเป็นภาควิชาชีพ หรือภาคปฏิบัตินั้นเป็นกระบวนการที่ยุ่ยาก ซับซ้อนซึ่งคณาจารย์ส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคย และการศึกษาวิจัยด้านนี้ยังมีน้อยมาก จึงเป็นการประยุกต์กระบวนการวัดและประเมินผลในภาควิชาการ มาใช้ในภาคปฏิบัติของ CWIE เป็นส่วนใหญ่

การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบ CWIE

แผนภาพที่ 5.3 ภาพรวมการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบ CWIE

หมายเหตุ	A_0	หมายถึง	การประเมินผลการเตรียมความพร้อมนักศึกษา CWIE
	A_1 - A_2 - A_3	หมายถึง	การประเมินผลระหว่างกิจกรรม CWIE
	A_4	หมายถึง	การประเมินผลสัมฤทธิ์ภายหลัง CWIE

จากแผนภาพที่ 5.3 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร จะออกแบบเพื่อเตรียมนักศึกษาให้พร้อมที่จะเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ จากการทำงานจริงในสถานประกอบการ การประเมินผล A_0 จึงเริ่มขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา เมื่อนักศึกษาทำงานในสถานประกอบการตามแนวทางที่กำหนด ดังเช่น CWIE 1 CWIE 2 และ CWIE 3 นักศึกษาจะได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทุกกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมแต่ละกิจกรรมย่อมมีวัตถุประสงค์เพื่อผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน ในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน การประเมินผล A_1 - A_2 - A_3 จึงเป็นการยืนยันผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา CWIE ในลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนด ซึ่งหมายถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในระหว่างปฏิบัติงาน CWIE และเมื่อกิจกรรม CWIE เสร็จสิ้นลงแล้ว นักศึกษาจะได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์อีกครั้งหนึ่ง เป็นการประเมินผลหลัง CWIE โดยจะประเมินในภาพรวมเชิงบูรณาการ หรือการสะท้อนคิด (Reflection) ซึ่งเป็นการประเมินผล ขั้นสุดท้าย

ข้อควรระวังในการประเมินผล CWIE จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้จากการศึกษาแบบ CWIE จะมีผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ในสถานประกอบการของนักศึกษา ดังนี้

- วิธีการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษา CWIE จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของนักศึกษา
- วัตถุประสงค์หรือความต้องการการเรียนรู้จาก CWIE ของนักศึกษาแต่ละคนและแต่ละสาขามีความแตกต่างกัน
- การประเมินผลที่ต้องวิเคราะห์ถึงพฤติกรรม ศักยภาพ และทัศนคติของนักศึกษา CWIE จะยิ่งทำให้การประเมินผลมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น
- สภาพแวดล้อมในการทำงานของนักศึกษาแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน
- การประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา CWIE มีความละเอียดอ่อนแตกต่างจากการประเมินผลทางการศึกษาทั่วไป

นอกจากนี้ ยังมีผลการวิจัยที่ยืนยันว่า การประเมินผลให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษามีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถสำหรับการแก้ปัญหาในอนาคตได้
- ช่วยให้นักศึกษาที่มีความเข้าใจว่า ผลการปฏิบัติงานของตนตรงตามความคาดหวังของสถานประกอบการหรือไม่
- การประเมินผลที่รับรู้ความต้องการเฉพาะของนักศึกษาแต่ละคน
- การประเมินผลที่แสดงให้เห็นความสามารถ และความต้องการของนักศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้ยั่งยืนในอนาคต

(2) องค์ประกอบสำคัญของการประเมินผล CWIE

การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes)

หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย ผลสำเร็จที่ต้องการประเมินในลักษณะที่เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes) ผลลัพธ์การเรียนรู้นี้จะปรากฏในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแผน CWIE หรือในหลักสูตร CWIE ของสถาบันอุดมศึกษา ผลลัพธ์การเรียนรู้จะหมายถึง **ความเปลี่ยนแปลง** หรือ **คุณประโยชน์** ที่เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา เมื่อศึกษาสำเร็จตามหลักสูตรดังกล่าว โดยทั่วไปผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในหลักสูตร มักกำหนด คำ หรือข้อความที่เป็นนามธรรม หรือเป็นศัพท์ทางวิชาการที่บุคคลทั่วไปไม่เข้าใจหรือเข้าใจไม่ตรงกัน เช่น

การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นต้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ อาจกำหนดให้รูปของ**สมรรถนะ** (Competence) หรือ พฤติกรรมและลักษณะเฉพาะต่าง ๆ ก็ได้

ประเด็นแรก จำเป็นจะต้องทำความเข้าใจ แยกแยะผลลัพธ์การเรียนรู้ เหล่านั้น จนถึงระดับพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ หรือวัดได้ ซึ่งเรียกว่า **คุณลักษณะ** (Construct) หมายถึง การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) ให้แก่คำหรือข้อความดังกล่าว

ประเด็นที่สอง เมื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการแล้วจะต้องแสดงให้เห็นว่า **คุณลักษณะ**เหล่านั้น มีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกันได้ ตั้งแต่ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ แต่การแยกแยะพฤติกรรมที่แสดงถึงระดับความสามารถที่แตกต่างกันได้นั้น เป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญ ที่ศึกษาพฤติกรรมนั้น ๆ มาโดยเฉพาะ

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้แบบ CWIE จึงขอ นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นกรณีตัวอย่าง มี 3 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

▪ **ผลลัพธ์ทางปัญญา (Cognitive Outcomes)**

ประกอบด้วย **คุณลักษณะ** (Construct) ดังต่อไปนี้

- การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking)
- การแก้ปัญหา (Problem Solving)
- ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

▪ **ผลลัพธ์ทางอาชีพ (Occupational Outcomes)**

ประกอบด้วย **คุณลักษณะ** (Construct) ดังต่อไปนี้

- การประยุกต์ (Application)
- การวิเคราะห์ (Analysis)
- การประเมิน (Evaluation)

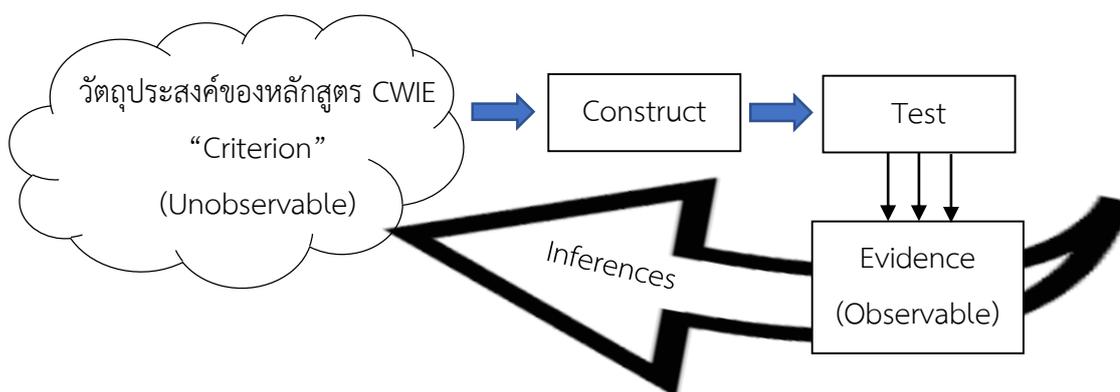
▪ **ผลลัพธ์ทางสมรรถนะ (Competency Outcomes)**

ประกอบด้วย **คุณลักษณะ** (Construct) ดังต่อไปนี้

- ภาวะผู้นำ (Leadership)
- การสื่อสาร (Communication)
- ความร่วมมือ (Collaboration)

จากกรณีตัวอย่างนี้ **คุณลักษณะ** (Construct) อย่างเช่น **การคิดเชิงวิพากษ์ การประยุกต์ หรือ ภาวะผู้นำ** ล้วนเป็นคำหรือข้อความที่ต้องกำหนดคำนิยามเชิงปฏิบัติการ และ วิเคราะห์แยกพฤติกรรมดังกล่าวได้ว่า พฤติกรรมเช่นใดจึงจะมี**คุณลักษณะ**ในระดับสูง ระดับปานกลาง หรือ ระดับต่ำ **กรณีภาวะผู้นำ** ในเชิงทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ แบ่งลักษณะผู้นำออกเป็น 3

แบบ คือ ผู้นำแบบอัตตนิยม ผู้นำแบบประชาธิปไตย และผู้นำแบบเสรีนิยม ส่วนทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ กำหนดหน้าที่งานหรือความสามารถของผู้นำไว้ 9 ประการ เช่น การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย สร้างบรรทัดฐานค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้างและใช้แรงจูงใจ เป็นตัวแทนของกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น แนวคิดเชิงทฤษฎีแบบนี้จะพัฒนาไปสู่การกำหนด**พฤติกรรม**ที่สามารถสังเกตได้หรือวัดค่าได้โดยต้องมีความเชื่อมั่นได้ว่าพฤติกรรมที่เลือกมานั้น จะเป็น**ตัวแทน**ของคุณลักษณะที่ต้องการวัดจริง ๆ อย่างน้อยในเชิงทฤษฎี จากนั้นจึงนำไปสู่**การสร้างแบบทดสอบ** เพื่อเก็บรวบรวมหลักฐานเชิงประจักษ์ ที่สามารถ**อนุมาน** (Inference) ได้ว่า ผลที่ประมวลได้จากแบบทดสอบคือ**คุณลักษณะ**ที่ประสงค์จะประเมินจริง

แผนภาพที่ 5.4 กลไกการพัฒนาการประเมินผล CWIE

เครื่องมือการประเมินผล (Assessment Tool)

เครื่องมือการประเมินผล หมายถึง แบบทดสอบ (Test) แบบสำรวจ หรือแบบสอบถามที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐานเพื่อยืนยัน**คุณลักษณะ** (Construct) ที่ประสงค์จะประเมิน ในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ CWIE อาจแบ่งเครื่องมือออกเป็นสองประเภทคือ เครื่องมือการประเมินผลที่สถาบันอุดมศึกษากำหนดให้ใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเครื่องมือการประเมินผลเฉพาะกิจที่คณาจารย์นิเทศพัฒนาขึ้นใช้เฉพาะกิจด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

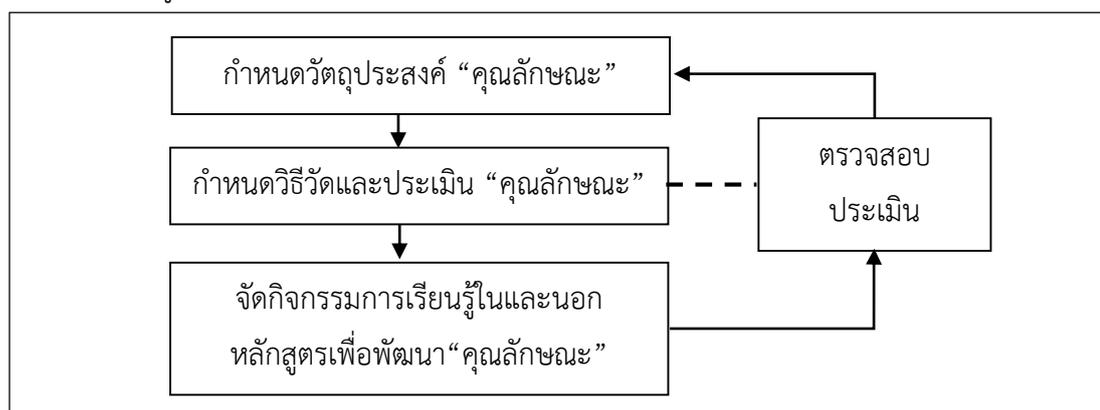
เครื่องมือการประเมินผล CWIE ที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด มักจะประกอบด้วย

- แบบสำรวจผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาภายหลังเสร็จสิ้นการเตรียมความพร้อม (ก่อน CWIE)
- แบบสำรวจผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาระหว่างปฏิบัติงาน CWIE
- แบบสำรวจผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาหลังปฏิบัติงาน CWIE

แบบสำรวจเหล่านี้ สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาขึ้นเพื่อให้เป็นแบบสำรวจมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาทุกสาขาวิชา ทุกหลักสูตร แบบสำรวจส่วนใหญ่จะมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) หรือ Likert Scale

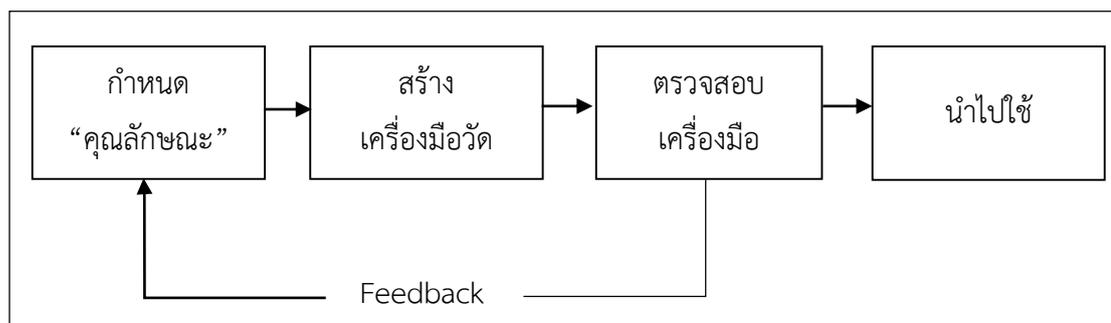
เครื่องมือการประเมินผล CWIE สามารถพัฒนาขึ้นใช้เอง ในกรณีที่คณาจารย์ที่ปรึกษามีความประสงค์ต้องการประเมินคุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษา CWIE ที่มีความสนใจ หรือต้องการพัฒนาแบบทดสอบเป็นการเฉพาะในสาขาวิชาหลักสูตรหรือคณะของตน

ขั้นตอนวิธีการสร้างแบบทดสอบ จะเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรลักษณะ Backward Design ดังนี้

แผนภาพที่ 5.5 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร Backward Design

จากแผนภาพที่ 5.5 กรณีการพัฒนาหลักสูตรแบบ Backward Design จะมีการออกแบบวิธีการวัด ประเมินผล “คุณลักษณะ” ไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการกำหนด “เกณฑ์” การบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับต่าง ๆ ดังนั้น การสร้างแบบทดสอบจึงมิใช่สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับคณาจารย์นิเทศ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5.6 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัด ประเมินผล CWIE

การทดสอบเครื่องมือวัด-ประเมินผล เป็นขั้นตอนที่สำคัญซึ่งต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบ เสมือนเป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งโดยทั่วไปจะตรวจสอบ **ความเที่ยงตรง (Validity)** และ**ความเชื่อมั่น (Reliability)** เครื่องมือที่มี**ความเที่ยงตรง** หมายความว่า ผลการวัดหรือคะแนนที่ได้รับมีความถูกต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดจริง ๆ เช่น อาจารย์นิเทศมีความประสงค์จะสร้างเครื่องมือวัดระดับ**ความคิดสร้างสรรค์**ของนักศึกษา เมื่อนำไปวัดหรือทดสอบแล้ว คะแนนที่ได้จะต้องหมายถึง คะแนนความคิดสร้างสรรค์ นั่นก็คือ คะแนนจะสามารถจำแนกได้ว่า นักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะต้องได้คะแนนสูงกว่านักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ เครื่องมือที่มี**ความเชื่อมั่น** หมายความว่าคะแนนหรือผลการทดสอบมีความคงเส้นคงวาเสมอในการทดสอบแต่ละครั้ง เช่นเดียวกับกรณีการวัด**ความคิดสร้างสรรค์** คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาจะมีค่าคงที่หรือมีความผันผวนในระดับที่ยอมรับได้ เมื่อมีการทดสอบซ้ำ ความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นจึงเป็นคุณสมบัติของเครื่องมือวัด-ประเมินผลที่สำคัญ

การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ปัจจุบัน การประเมินผลตามสภาพจริงได้รับความนิยมมากขึ้นเพราะเป็นการประเมินที่ต้องอ้างอิงกับหลักฐานเชิงประจักษ์ การแสดงความสามารถให้เห็นจริง หรือการแสดงผลงานให้เห็นประจักษ์ การประเมินผล CWIE เป็นการประเมินผลจากการทำงานจริงในสถานประกอบการ นักศึกษามีเวลาเพียงพอที่จะวางแผน ลงมือปฏิบัติงานจนได้ผลงานเสร็จสมบูรณ์ ดังนั้น การนำวิธีการประเมินผลตามสภาพจริงมาใช้จึงมีความเหมาะสม

การประเมินผล CWIE ตามหลักการของการประเมินผลตามสภาพจริง มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5.7 การประเมินผล CWIE ด้วยหลักการการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Approach)

จากแผนภาพที่ 5.7 จะเห็นว่าขั้นตอนการประเมินผลด้วยหลักการของการประเมินผลตามสภาพจริง มีลักษณะ Backward Design เมื่อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้เป็นเป้าหมายการประเมินผลแล้ว อาจารย์นิเทศจะทำความตกลงกับนักศึกษาเพื่อกำหนดระดับความสำเร็จให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ในระดับต่าง ๆ นักศึกษาจะรับรู้ และสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง จากการปฏิบัติงานในสถานประกอบการได้ การมอบหมายงานจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับโอกาสในการแสดงความสามารถของนักศึกษาตามเป้าหมายการเรียนรู้ของนักศึกษา และเกิดความท้าทายในความสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นด้วย จากกระบวนการดังกล่าว นักศึกษาสามารถติดตามและประเมินผลการทำงานของตนเองได้ตลอดเวลา โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่เป็นข้อตกลงร่วมกัน

การเขียนรายงานเพื่อการประเมินผลสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่สำคัญ การประเมินผลตามสภาพจริงในกรณี CWIE นักศึกษาและคณาจารย์นิเทศอาจกำหนดวิธีการรายงานด้วย

วิธีการประเมินตนเอง (Self Assessment) แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) หรือ การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างได้

การประเมินตนเองของนักศึกษา (Self Assessment) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- อาจารย์นิเทศและนักศึกษาต้องกำหนดคุณลักษณะพึงประสงค์สำหรับการประเมินและระดับความสำเร็จร่วมกัน
- แสดงให้เห็นผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากการเรียนรู้เชิงวิชาการที่สัมพันธ์กับการทำงานในสถานประกอบการ
- เน้นการประเมินเชิงคุณภาพ ด้วยการอธิบาย หรืออภิปรายผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระดับความสำเร็จที่ต้องการ
- กำหนดเกณฑ์ระดับความสำเร็จจากการประเมินในภาพกว้างรองรับการพัฒนาที่หลากหลาย
- อาจารย์นิเทศจะมีบทบาทในการอำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาและเป็นผู้เชื่อมโยงผลการประเมินกับการทำงานในสถานประกอบการ

การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) คือ การรวบรวมหลักฐานที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งภาพและเสียงที่เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ในสถานประกอบการของนักศึกษา หลักฐานดังกล่าว จะแสดงความสำเร็จของงาน คุณภาพส่วนบุคคล รวมทั้งทักษะทางสังคม (Social Skills) การจัดทำแฟ้มสะสมงานจะช่วยให้ นักศึกษากระตือรือร้น ในการเรียนรู้ด้วยตนเองตามสภาพความเป็นจริง ยังช่วยให้นักศึกษาพัฒนาศักยภาพการสะท้อนคิด (Reflection) ได้ดียิ่งขึ้นด้วย

องค์ประกอบของแฟ้มสะสมงาน มีดังนี้

- ผลการปฏิบัติงาน
- การสื่อสารและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
- พัฒนาการและการบรรลุเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- คุณภาพของงานที่เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและพี่เลี้ยง
- รายงานการประเมินผลของสถานประกอบการ
- การมอบหมายงานและความรับผิดชอบ

การประเมินผลด้วยการสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) คือ การสะท้อนคิดของนักศึกษาที่ถูกกำหนดให้สอดคล้องกับเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นการเฉพาะ นักศึกษาจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แล้วอธิบายความเปลี่ยนแปลง

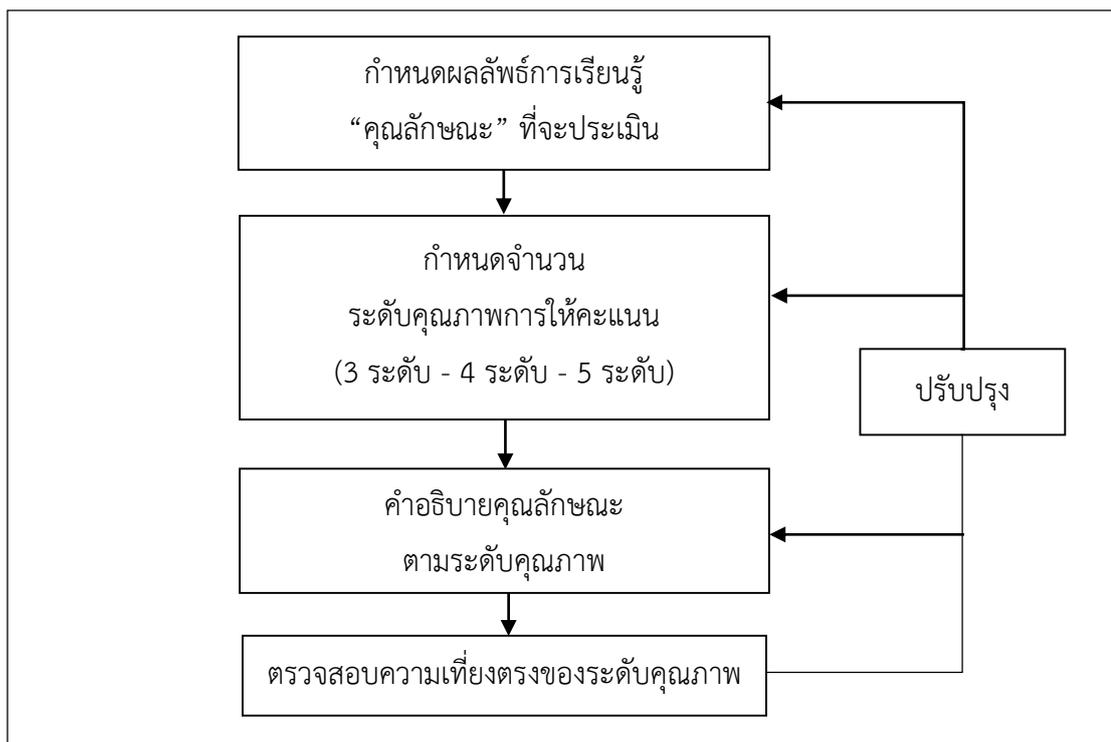
และคุณประโยชน์ที่ได้รับอย่างมีตรรกะเชิงวิชาการ การสะท้อนคิดจะอยู่ในรูปของการบรรยาย อภิปราย ประกอบข้อมูลที่ได้จากแฟ้มสะสมงานก็ได้ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- นักศึกษามีอิสระในการแสดงออกซึ่งศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของตนเอง ด้วยการสะท้อนวิธีการเรียนรู้ในสถานประกอบการที่นำไปสู่พัฒนาการของนักศึกษา
- การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ จะนำไปสู่การพัฒนา การคิดเชิงวิพากษ์ และความคิดสร้างสรรค์
- การสะท้อนคิดเพื่อประเมินกระบวนการ ควรเน้นการสะท้อนคิด กิจกรรมการดำเนินงาน ส่วนเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ต้องเน้นให้นักศึกษาแสดงออกจาก ประสบการณ์การทำงานในภาพรวม

การประเมินผลด้วยการประเมินผลงานของผู้นิเทศในสถานประกอบการ (Job Advisor Assessment) คือ การประเมินสมรรถนะของนักศึกษาที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ในสถานประกอบการเฉพาะด้าน ซึ่งนักศึกษาและผู้นิเทศในสถานประกอบการจะทำการตกลงกันไว้ ล่วงหน้าแล้ว มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- สมรรถนะที่กำหนดจะต้องสอดคล้องกับคุณลักษณะและวัตถุประสงค์ ของหลักสูตร
- นักศึกษาสามารถปฏิบัติ พัฒนาผลงาน ความประพฤติที่สอดคล้องกับ สมรรถนะดังกล่าวได้
- นักศึกษาจะได้รับการให้คำแนะนำ ฝึกฝนในระบบการทำงานอย่าง เหมาะสมเพียงพอ

การพัฒนาเกณฑ์การตรวจให้คะแนน (Rubric) การประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักศึกษาให้แสดงออกโดยอิสระ แต่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย หรือ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ดังนั้น การตรวจให้คะแนนจึงไม่มีคำตอบถูกหรือผิดทั้งหมด การตรวจให้ คะแนนจึงหมายถึง การกำหนดแนวทาง หรือเกณฑ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่ควรปฏิบัติเพื่อให้ บังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เกณฑ์การตรวจให้คะแนน (Rubric) อาจกำหนดตาม ผลการปฏิบัติงาน (Result) หรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Process) หรือทั้งสองด้านก็ได้ เกณฑ์ การตรวจให้คะแนนนี้ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้ ตามศักยภาพ และเรียนรู้วิธีการที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองได้ในอนาคต

แผนภาพที่ 5.8 ขั้นตอนการพัฒนาเกณฑ์การตรวจให้คะแนน (Rubric)

จากแผนภาพที่ 5.8 จะเห็นว่าการพัฒนาเกณฑ์การตรวจให้คะแนน มีความสำคัญอยู่ที่การเขียนคำอธิบายคุณลักษณะตามระดับคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลงาน หรือการประเมินกระบวนการก็ตาม คำอธิบายดังกล่าวจะต้องแยกแยะพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้มีระดับคะแนนสูงกว่าพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ ทั้งนี้ ความละเอียดซับซ้อนจะมีมากขึ้น เมื่อจำนวนระดับคุณภาพการให้คะแนนสูงขึ้น จาก 3 ระดับเป็น 4 ระดับ หรือ 5 ระดับ การตรวจสอบความเที่ยงตรง ของระดับคุณภาพจะต้องดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิอิสระที่จะพิจารณาว่า เกณฑ์การตรวจให้คะแนนทั้งระบบมีความถูกต้องเที่ยงตรง สามารถนำไปใช้ได้ หรือต้องปรับปรุง

(3) การนำผลการประเมินใช้ประโยชน์

การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ CWIE คือกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา (Assessment as Learning) นักศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น กระบวนการประมวลผลและผลการประเมิน จะต้องกระตุ้นให้นักศึกษา CWIE เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างคุณประโยชน์จาก CWIE อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นบทบาทและหน้าที่สำคัญของอาจารย์นิเทศที่จะต้องนำผลการประเมินไปสู่กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับความสามารถหรือสมรรถนะและการกำหนดตำแหน่งความสำเร็จของนักศึกษา ผลการประเมินหรือคะแนนที่ได้จากเครื่องมือประเมินผลจะเป็นตัวบ่งชี้ระดับความสามารถหรือสมรรถนะของนักศึกษาในด้านนั้น ๆ ณ เวลาหนึ่งเวลาใดที่ทำการประเมินผล ซึ่งทำให้นักศึกษาหรืออาจารย์นิเทศฯ ระบุสถานภาพของนักศึกษา และเมื่อเปรียบเทียบกับ “เกณฑ์” (Criterion) หรือคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มนักศึกษาด้วยกันจะทำให้เกิดการรับรู้ถึง สถานภาพของนักศึกษานั้นอยู่ในตำแหน่งใด ในทางปฏิบัติ อาจารย์นิเทศฯ ควรรายงานผลการประเมินหรือคะแนนให้นักศึกษาทราบทันทีที่ปรากฏผลคะแนน รวมทั้งการกำหนดตำแหน่งความสำเร็จของนักศึกษา ทั้งในรูปแบบเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile) หรือกลุ่มระดับคุณภาพ เช่น กลุ่มสูง กลุ่มกลาง หรือกลุ่มต่ำ

การวิเคราะห์ช่องว่างทางทักษะ (Skill Gap Analysis) ผลการประเมินที่ได้ นอกจากจะแสดงสถานะและตำแหน่งความสำเร็จ เมื่อเทียบกับเกณฑ์หรือกลุ่มของนักศึกษาด้วยกันแล้ว อาจารย์นิเทศฯ ควรทำความเข้าใจกับนักศึกษาเพื่อพิจารณาว่าความแตกต่างระหว่างผลการประเมินที่ได้รับ กับความคาดหวังของตนเอง หรือความต้องการของสถานประกอบการ หรือช่องว่างทางสมรรถนะ หรือทักษะมีอยู่มากน้อยเพียงใด และโดยศักยภาพของนักศึกษาแล้ว ช่องว่างเหล่านั้นสามารถเติมเต็มด้วยวิธีการใด

การวิเคราะห์ช่องว่างทางทักษะประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้

- กำหนดระดับความสำคัญของทักษะต่อความสำเร็จของงาน
- เปรียบเทียบผลการประเมินทักษะของนักศึกษา CWIE ปัจจุบันกับ

เกณฑ์ หรือ ระดับทักษะที่พึงประสงค์

- ดำเนินการลดช่องว่างทางทักษะ ด้วยการสอนเสริม การแนะนำ การฝึกอบรมเพิ่มเติม

การปรับปรุงกระบวนการ CWIE ในกรณีที่พบว่า ผลการประเมินที่ได้รับ มีความผันผวนหรือแตกต่างกันมาก อันเนื่องมาจากปัญหาขั้นตอนการดำเนินงานขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน จำเป็นจะต้องปรับปรุงกระบวนการ CWIE ให้เหมาะสมและนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังเช่น **ปัญหาความร่วมมือกับสถานประกอบการ** อาจจะต้องพิจารณากำหนดคุณสมบัติของสถานประกอบการ ลักษณะงานและการมอบหมายงาน การสอนงานและการประเมินผลงาน **ปัญหาการทำหน้าที่ของคณาจารย์นิเทศ** อาจจะต้องจัดฝึกอบรมคณาจารย์นิเทศ การเสริมสร้างประสบการณ์การทำงานกับสถานประกอบการของอาจารย์นิเทศ หรือ **ปัญหาความสนใจของนักศึกษา** อาจต้องปรับปรุงวิธีการเตรียมความพร้อม การจัดนักศึกษาเข้าทำงาน (Job Placement) หรือเตรียมความพร้อมทางวิชาการมากขึ้น เป็นต้น

5. สื่อและเอกสารประกอบโมดูล

- Bellance, J. & Brandt, R. (2010). *21st Century skills: Rethinking how students learn*.
Bloomington, IN: Solution Tree.
- Coll, R. k. & Zegwaard, K. E. (2011), *International Handbook for Cooperative and
Work-Integrated Education: International Perspectives of Theory, Research
and Practice* (2nd ed.). MA, Lowell: World Association for Cooperative
Education.
- Leong, See-Cheng. (2014). What do we do when assess achievement?. Chapter 1 in
Assessment in Singapore: perspectives for classroom practice (pp. 1-4).
Singapore, Singapore Examinations and Assessment Board.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st Century skills: Learning for life in our times*.
San Francisco: Jossey-Bass.
- What is Authentic Assessment? (Authentic Assessment Toolbox)*. Retrieved from
<http://jfmuller.faculty.noctrl.edu/>
- Wiggins, G. (1998). Ensuring authentic performance. Chapter 2 in *Educative
Assessment. Designing Assessments To Inform and Improve Student
Performance* (pp. 21-42). San Francisco: Jossey-Bass.
- Wiggins, G. (2018). *27 Characteristics of authentic assessment*. Retrieved from
<https://www.teachthought.com>.